

ğında basılmamış olan eser, Umberto Riz-
zitano tarafından Kahire Üniversitesi'nin
yılığının V. cildinde (1959), şiirlerinin aslı
ise 1976 yılında Hilâl Nâcî tarafından Bağ-
dat'ta yayımlanmıştır (Borruso, *Saggi di
cultura*, s. 97-98). 4. *Il Canzoniere di Ibn
Hamdis* (Roma 1897). İbn Hamdis'in diva-
nının neşridir. 5. *Viaggio in Ispagna, Si-
cilia, Siria e Palestina, Mesopotamia,
Arabia, Egitto, compiuto nel secolo XII*
(Roma 1906). İbn Cübeyr'in *Rihletü'l-Ki-
nânîsinin* İtalyanca tercümesi olup Bruno
Caruso tarafından resimli olarak yeniden
yayımlanmıştır (Palermo 1979). Schiapa-
relli'nin bunlardan başka ailesi tarafından
Roma Üniversitesi'ndeki şarkiyat merke-
zine devredilen birçok çalışması daha bu-
lunmaktadır (geniş bilgi için bk. Carne-
molla, s. 53-55). Ayrıca döneminin ünlü
bilim adamlarıyla devamlı surette mek-
tuplaştığı bilinmekteyse de onun kendisi-
ne gelen mektupları düzenli biçimde sak-
laması sayesinde ölümünden sonra bazı-
larının yayımlanmasına karşılık gönderdik-
lerinin hiçbirini ortaya çıkarılıp yayımlanama-
mıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ibn Hamdis, *La polvere del diamante* (nşr. A.
Borruso), Roma 1994, s. 28-36, 136-139; a.mf.,
*Il Canzoniere nella traduzione di Celestino Schi-
aparelli*, Palermo 1998, bk. S. E. Carnemolla,
"Introduzione", s. 21-73; M. Cassarino, "Lettere
di orientalisti europei a un allievo di Michele
Amarî", *Michele Amarî. Storico e politico. Atti
del seminario di studi. Palermo 27-30 novem-
bre 1989*, Palermo 1990, s. 119-159; A. Borruso,
"Lettere di Michele Amarî a Celestino Schiapa-
relli", *Studi Amariani*, Palermo 1991, s. 157-
218; a.mf., *Saggi di cultura e letteratura ara-
ba*, Mazara del Vallo 1995, s. 95-114, 115-125,
127-136; *La presenza arabo-islamica nell'edi-
toria italiana (Libri e Riviste d'Italia, sy. 44'ün
eki)*, Roma 2000, s. 293; C. A. Nallino, "Celestino
Schiaparelli", *RSO*, VIII (1919), s. 451-464; F.
Gabrieli, "Gli studi arabo-islamici nell'Università
di Roma", *OM*, LV/1-2 (1975), s. 1-7; G. Levi Del-
la Vida, "Celestino Schiaparelli", *Enciclopedia
Italiana*, Roma 1949, XXXI, 77.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

SCHILTBERGER, Hans Johannes

(ö. 1440)

Türkler hakkında yazdığı
hâtıratıyla tanınan
Bavyeralı esir.

Münih yakınlarında bir köyde (Hollers)
muhtemelen 1380'de doğdu. Soylu bir aile-
ye mensup olduğu bilinmekle birlikte ha-
yatının ilk yılları hakkında bilgi yoktur. Ken-
di beyanına göre Macar Kralı Sigismund

idaresinde Türkler'e karşı hazırlanan Haç-
lı ordusuna, tâbi olduğu feodal efendisi
Leinhardt (Leonhard) R(e)ichartinger'in
hizmetinde katıldı ve Niğbolu Savaşı'nda
(25 Eylül 1396) Türkler'e esir düştü. Haçlı
ordusunun yoğun katliamlarına tepki ola-
rak idam edilecek savaş esirleri arasında
yer aldı. Ancak cellâdın önüne geldiği sı-
rada başışlandı. Yine kendi ifadesine gö-
re Yıldırım Bayezid'in, adını vermediği oğ-
lu merhamet göstererek yirmi yaşından
küçük olanların idamını önlemiş, o da on
altı yaşında olduğu için öldürülmekten kur-
tulmuştur. Daha sonra Mısır'a Memlük
Sultanı Berkük'a gönderilecek esirlere da-
hil edildi. Ancak ayağındaki yaralardan ötü-
rü diğer esirlerle birlikte Gelibolu üzerin-
den Bursa'ya getirildi. Böylece Yıldırım Ba-
yezid'in yanında altı yıl kaldı. Kendi belirt-
memiş olmakla beraber zâhiren de olsa
Müslümanlığa geçtiği ve bir müslüman is-
mi aldığı, padişahın yakın askerleri içinde
bulunduğu tahmin edilmektedir.

Schiltberger, Mısır Sultanı Berkük'un ölü-
müyle yerine geçen el-Melikü'n-Nâsir Fe-
rec'e (metinde yanlışlıkla Yûsuf) yardım
için gönderilen askerler arasında yer aldı.
Ardından Ankara Savaşı'na katıldı ve Yıl-
dırım Bayezid ile birlikte Timur'a esir düş-
tü. Üç yıl sonra Timur ölünce (17 Şubat
1405) efendi değiştirdi. Timur'un halefle-
ri ve Kırım hanının elinde kalarak burada
yirmi altı yıl daha geçirdi. Önce Timur'un
oğlu Şâhruh'un payına düştü. Timur'un kü-
çük oğlu olup Tebriz'i elinde tutan Mirân
Şah, Karakoyunlu Hükümdarı Kara Yû-
suf'un saldırısına uğrayınca kardeşi Şâh-
ruh'tan yardım istemişti. Schiltberger gön-
derilen kuvvetler arasında yer almış ve da-
ha sonra Mirân Şah'ın yanında bırakılan
birliklere dahil olarak Tebriz'de kalmıştı.
Schiltberger, Mirân Şah'ın Yûsuf'un ikinci
saldırısında esir düşmesi ve idamı üzerine
(1408) oğlu Ebûbekir'in payına düştü ve
bunun yanında dört yıl kaldı. Ebûbekir'in
sarayında Çekre adında ülkesinin tahtı üze-
rinde hak iddia eden Altın Orda prensle-
rinden biri bulunmaktaydı. Schiltberger,
Cengiz soyundan olmadığı için bizzat ken-
di tahta çıkamayan, ancak istediğini hü-
kümdar yapabilecek güçte olan Edigü'nün
daveti üzerine ülkesine dönmeye karar ve-
ren Çekre'nin maiyetine verilen askerlere
katıldı. Çekre ile birlikte Sibiry'a da sürdü-
rülen bir sefere iştirak etti. Esaret altın-
da dolaştığı son ülke olan Kırım'dan yıllar
sonra bir yolunu bularak kaçmayı başardı
ve otuz iki yıl süren bir esaretin ardın-

dan Kafkasya, Batum, İstanbul yoluyla Tu-
na üzerinden ülkesine döndü (1424); bura-
da hâtıratlarını kaleme aldı. Bundan son-
raki hayatı ve ailesi hakkında bilgi verme-
yen Schiltberger 1440'ta öldü.

Onun dört yazma nüshası bulunan hâ-
tıratı yaygın bir ilgi görmüş, matbaanın
icadının ilk devresine isabet eden erken
tarihlerde pek çok defa basılmıştır. İlk bas-
kısının 1460'ta Augusburg'da veya 1473'-
te Ulm'da olduğuna dair iki görüş mevcuttur.
Eser 1476, 1477, 1478, 1549 (iki bas-
kısı), 1553, 1554, 1560 ve 1565'te olmak
üzere birçok defa daha basılmıştır. Bün-
da o sıralarda özellikle Almanya'da hüküm
sürmekte olan Türk tehdidi ve korkusu-
nun, Türk dünyasına duyulan merakın
önemli bir etken olduğu açıktır. Eser 1859'-
da ve 1885'te tekrar yayımlanmıştır. Büt-
tün bu basımlar yazarın özgün eski Al-
manca diliyle yapılmıştır. Günümüz Al-
manca'sına aktararak yapılan modern yayımı
Ulrich Schlemmer tarafından gerçekleştiril-
miştir (*Als Sklave im Osmanischen Reich
und bei den Tataren 1394-1427*, Stuttgart
1983).

Hakkı Muhlis tarafından eserin dörtte
biri Türkçe'ye çevrilmişse de yayımlanma-
mıştır (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, Tarih,
nr. 2802/281). Tam Türkçe tercümesini Tur-
gut Akpınar yapmış (bk. bibl.), ancak il-
mî bir edisyon meydana getirilememiş-
tir. Schiltberger'in yer ve şahıs isimlerinin
yazılışıyla ilgili problemleri yapılan neşir-
lerde büyük ölçüde halledilmiştir. Özellikle
eserin 1879'da gerçekleştirilen İngilizce
edisyonu bu anlamda çok faydalıdır. Türk-
çe çeviride de bazı aksaklıklar ve tercüme
zafiyetleri görülmektedir. Almanya'da ge-
nelde Marco Polo ile eş değerde tutulmak
ve Avrupa'ya Sibiry'a ismini getiren ilk ki-
şi olarak takdim edilmek istenmesi abar-
tıdır. Aynı şekilde "büyük bir Türkolog"
veya "Türkoloji'nin temellerini atan kişi"
diye nitelenmesinin bir dayanağı yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Schiltberger, *The Bondage and Travels* (trc.
J. B. Telfer), London 1879; a.mf., *Reisen des Jo-
hannes Schiltberger aus München in Europa,
Asia und Afrika von 1394-1427* (haz. Karl Fried-
edrich Neumann), München 1859 → Amsterdam
1976; a.mf., *Als Sklave im Osmanischen Reich
und bei den Tataren: 1394-1427* (haz. U. Schlem-
mer), Stuttgart 1983; a.e.: *Türkler ve Tatarlar
Arasında: 1394-1427* (trc. Turgut Akpınar), İstan-
bul 1995; R. Peters, *Von der alten und neuen
Türkei*, Ankara 1944; Turgut Akpınar, "Alman-
ların Marco Polo'su Schiltberger (1380-1440) ve
Eseri", *TT*, III/17 (1985), s. 353-355.

KEMAL BEYDİLLİ